

TAMBOERS en PIJPERS –SCHOOL.

Pl. 18

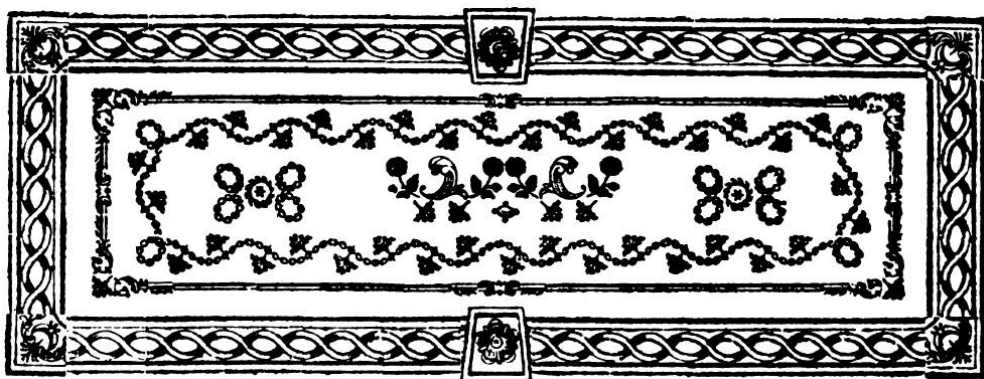
Veldmuziek van het Nederlandse Leger
in de Tijd van Napoleon, 1796-1818

Marc Geerdink –Schaftenaar

© Vereniging "Wassenbergh" / Marc Geerdink-Schaftenaar, 2015 – 2019.

Het verspreiden van dit document wordt van harte aangemoedigd. Indien u (gedeelten van) de inhoud van dit document wilt verspreiden, dan graag voorzien van een bronvermelding.

TAMBOERS en PIJPERS-SCHOOL. Veldmuziek van het Nederlandse Leger in de Tijd van Napoleon, 1796-1818

3e uitgebreide en herziene versie

Marc Geerdink-Schaftenaar

DISCLAIMER

Dit document is een verzameling van diverse documenten en losse informatie die ik in de loop van de tijd heb verzameld. Verschillende websites waarop sommige informatie eerder was gepubliceerd zijn helaas niet meer beschikbaar. Ik ben, ondanks mijn uitgebreide historische kennis, geen expert op het gebied van (militaire) muziek en beweer dat ook zeker niet te zijn. Ik besef terdege dat de informatie in dit document niet compleet is. Mocht u over dit document op- of aanmerkingen hebben, verbeteringen willen voorstellen, of over meer en/of uitgebreidere informatie beschikken, dan stel ik het zeer op prijs als u mij hierover benaderd. Zo kan dit document verder uitgroeien en steeds verder verbeteren.

De auteur.

Voorpagina: Pijper, hoornblazer en tamboer van de Nationale Infanterie. Plaat 18 uit: J.F. Teupken, "Kleding en wapenrusting van de Koninklijke Nederlandsche Troepen", Amsterdam 1823, Gebroeders van Cleef.

Pag. 5: Tamboer van de Landmilitie en een tamboer-maitre; prent van J.A. Langendijk, 1815.

Pag. 10: Louis-François baron Lejeune, "De Slag bij de Moskwa", detail. Een hoornblazer van de Franse lichte infanterie leidt de aanval op de Grote Redoute bij Borodino, 1812.

Inleiding

Op weg naar het re-enactment van Waterloo in 2015 zijn er plannen voor een groter samenwerkingsverband tussen alle re-enactmentverenigingen die Noord- en Zuid-Nederlandse eenheden anno 1815 uitbeelden. Dit houdt onder meer in een meer authentieke indeling van het bivak, de vorming van een functionerende staf rond een 'Prins van Oranje' en natuurlijk het vormen van een 'bataljon'. Voor de militaire muziek betekent dit dat er een grotere rol zal zijn weggelegd voor de muzikanten die nu bij de verschillende groepen zitten en op evenementen vaak samen worden gevoegd. Met een gezamenlijk bivak en een gezamenlijk optreden als eenheid zullen ook de muzikanten meer gaan moeten samenwerken.

Er zijn meer van dit soort initiatieven geweest, maar uiteindelijk is dit langzaamaan wat in het slop geraakt. De vorming van het 'Nederlandse leger' is een mooie gelegenheid om de verschillende muzikanten weer meer tot één muziekcors te vormen. Ik heb dit document dan ook opgesteld als een soort houvast voor de beginnende en de gevorderde re-enactor die een uitbeelding heeft als tamboer of pijper bij de infanterie. De bedoeling is om een basis te geven, zodat de muzikanten straks gezamenlijk kunnen functioneren als één cors, en alle marsen en signalen kunnen spelen die nodig zijn in het bivak en op het slagveld.

De bedoeling is dat dit een groeidocument wordt: het repertoire in dit document is beperkt, en gekozen vanuit historisch en praktisch oogpunt. Als er behoefte is aan andere signalen, marsen of melodieën, dan kunnen deze later worden toegevoegd. Tevens is het de bedoeling het zo laagdrempelig mogelijk te houden: het document is gratis en mag verspreid worden aan iedereen die er interesse in heeft.

Op- en/of aanmerkingen zijn van harte welkom. Veel plezier met het lezen van- en oefenen met dit document.

Marc Geerdink-Schaftenaar
Julianadorp, februari - maart 2015

Bij de 2^e, uitgebreide versie:

Waterloo 200 ligt inmiddels alweer ruim een jaar achter ons, en er kan worden teruggekeken op een geslaagd evenement, waarbij "ons" gezamenlijk tamboerkors, aangevuld met een halvemaanblazer, een kleine-, mooie weergave heeft neergezet. Tijd dus om dit document verder uit te breiden. Het complete werk van Rauscher voor de tamboers en pijpers is nu hierin opgenomen, inclusief alle trommelsignalen voor in het bivak. Om het geheel compleet te maken, en in lijn met de illustratie op de voorplaat, zijn ook de signalen voor de Halvemaanblazers van Rauscher opgenomen.

Een rondgang door mijn archief leverde materiaal op dat hoognodig weer verspreid dient te worden. Daarom zijn ook een serie trommelsignalen uit 1809 uit het boekje "Over het Tromslaan" opgenomen, evenals een serie Franse signalen die ik jaren geleden heb gedownload. De website bestaat inmiddels niet meer, maar de informatie is nu weer beschikbaar.

Marc Geerdink-Schaftenaar
Julianadorp, oktober - december 2016

Bij de 3^e versie:

De vondst van meer signalen, dit keer uit de tijd van de Bataafsche Republiek, leidde tot een uitbreiding van het document; ook de subtitel, ' Veldmuziek van het Nederlandse Leger in de Tijd van Napoleon, 1808-1818", diende te worden aangepast naar "1796-1818". De Bataafsche Republiek werd in de vorige versies al kort aangestipt, maar wordt in deze versie uitgebreider behandeld. Bestudering van exercitiereglementen leidde ook tot een uitbreiding van de beschrijving van de signalen voor de tamboer-maitre.

Marc Geerdink-Schaftenaar
Julianadorp, augustus 2018

Een nieuw lied,
Op een Fraije Wys

<p>1.
Rom bom bom, zoo slaat de trom,
Tamboer houw je Stokken krom,
Tamboer houw je Armen styf,
Houd ze zindelyk aan uw lyf.
<i>Rom bom bom.</i></p>	<p>7.
Napje riep zyn Garde laast,
En vond Neêrland van zyn plaats.
Voor Prins Willem Stryden wy,
Staan wy pal, of Sterven wy.</p>
<p>2.
Alles zit in 't Kalfsvel.
Alles hoort naar zyn bevel,
Ieder buigt zich voor zyn wil,
En zwygt voor het Kalfsvel stil.</p>	<p>8.
Het Oproer brande, Willem riep,
Op te Wapens, alles sliep,
Ryk en Arm gord Wapens om,
Op het Alarm van de Trom.</p>
<p>3.
Ieder Vader knort en kyft,
Op zyn Zoon, die koppig blyft,
Maar hoort Jan het Tromgeluid.
Vlug is hy de Herberg uit.</p>	<p>9.
In de Marsch, zelfs in de Stryd,
Het Kalfsvel brengt ons Vrolykheid,
Op Bevel, en Trommelslag,
Komt Neêrlands Volk voor den Dag</p>
<p>4.
Domineé Preekt van de Stoel,
Jantje blyft toch koud en koel,
Maar hoor Jan de Storm-Marsch slaan,
Dwars door 't Vuur zou Jantje gaan.</p>	<p>10.
Neen, wy Stryden niet om Buit,
Maar voor Ouders, Kind, of Bruid,
Op het slaan van onze Trom,
Komen wy Langzaam reeds weerom</p>
<p>5.
't Meisje keek eens door een Glas,
Keek waar of haar Minnaar was,
Zogt een uit, drie vier op Straat,
's Avonds als de Taptoe slaat.</p>	<p>11.
Sterven wy op het Veld van Eer,
Zien wy ons Huislyks drok niet meer,
Dan brengt ons het Kalfsvel,
In het Graf, voor laast Vaartwel;</p>
<p>6.
Oude Stuurman stok en styf,
Klopt het Hart nog in het lyf,
En hy Huppelt op de maat,
'S Avonds als de Taptoe slaat,</p>	<p>12.
Als wy eens naar Huis toe gaan,
ô! wat zal die Trommel slaan,
Danschen Springen, op de Trom,
Jongens, komen wy weerom.</p>

"Een Nieuw Lied: Rom Bom Bom, Zoo Slaat de Trom", centsprent van Wendel en Zoon te Amsterdam, 1830

Inhoudsopgave

I. Veldmuziek in het Nederlandse leger	pag. 11
II. De Exercitie	pag. 15
1. De exercitie voor de infanterie	pag. 15
2. De signalen	pag. 21
3. Exercitie voor de commandant	pag. 23
III. Uitleg bij de instrumenten	pag. 26
1. De trom	pag. 26
2. De fluit	pag. 28
3. De jachthoorn en halvemaan	pag. 29
IV. Marsen en signalen voor de Halvemaanblazers, 1796	pag. 31
V. Over het Tromslaan	pag. 37
VI. Franse Signalen 1810 - 1814	pag. 41
1. De 12 signalen	pag. 41
2. Franse hoornsignalen	pag. 50
VII. Marsen en Signalen – het werk van Jacob Rauscher, 1815	pag. 52
1. De signalen	pag. 53
2. De marsen	pag. 65
VIII. Marsen en signalen voor de Halvemaanblazers, 1815	pag. 77
1. Signalen	pag. 77
2. Signalen van Avertissement	pag. 80
3. Manoeuvreren / Tiraileren	pag. 81
4. Bataljonssignalen	pag. 84
5. Signalen voor in het kamp	pag. 87
Bronnen	pag. 90

I. Veldmuziek in het Nederlandse leger

Het doorgeven van signalen en bevelen met muziek is al duizenden jaren oud; hiervoor werden instrumenten gebruikt die hard klonken en boven het lawaai van het gevecht konden uitkomen, zoals hoorns, trompetten, trommels en cimbalen. Verder werd muziek vooral gebruikt om soldaten aan te moedigen of om de vijand te imponeren, met bijvoorbeeld trommels en doedelzakken. Militaire muziekcorpsen werden voor het eerst door de legers van het Ottomaanse Rijk gebruikt, de zgn. Mehterhane, en daarmee ontstond ook de eerste militaire muziek voor marsen en ceremonies. In Europa werd deze ‘Turkse’ muziek, met trommels, pauken, schellenbomen, bekkens, etc. overgenomen.

De Zwitserse huursoldaten, die in de 15^e en 16^e eeuw zeer gewild waren, kenden tamboers en pijpers in hun eenheden. De trommel en de kleine pijpersfluit, die bekend stond als ‘schweizerpfeiffe’, werden al snel de standaard in de Europese legers. In de 17^e eeuw werden al signalen voor de trommel ontwikkeld waarmee bevelen konden worden doorgegeven¹; de pijpersfluit was echter niet overal bijster populair en moest het afleggen tegen de meer populaire trompet. Met het ontstaan van staande legers en de verdere professionalisering gedurende de 18^e eeuw maakte ook de militaire muziek een grote ontwikkeling door. Elk regiment kende een muziekkorps met muzikanten die diverse instrumenten bespeelden, zoals de schalmey, trompet, serpent, jachthoorn, hobo, bekkens en de schellenboom. Echter, zij gaven geen signalen door; dit was een taak van de tamboers. De tamboers van elke compagnie werden verenigd per bataljon en onder het bevel van een onderofficier geplaatst. Er werd muziek voor signalen en marsen gecomponeerd die in het hele leger werden ingevoerd, en door elke soldaat kon worden herkend. In het garnizoen, in het bivak en te velde speelden de tamboers de signalen waarmee de bevelen en taken werden doorgegeven. Tamboers hadden in de 17^e eeuw ook een diplomatieke functie; in de 18^e eeuw nam deze langzaam af, maar verscheidene bronnen geven aan dat de tamboer nog wel werd geacht als boodschapper op te treden, zoals bv. omschreven door Egbert Buys² in 1778:

“TAMBOER. Betekent zoo wel de Trommel als den Trommelslager zelve. Men gebruikt ze by de Regimenten te voet en by de Dragonders. By ieder Regiment te voet is een Regiments Tamboer. en ieder Compagnie heeft een of twee Tamboers. Wanneer een Bataillon in de wapenen is, dan staan de Tamboers aan de Vleugels, en wanneer het zig beweegt en voortrukt, dan Marcheeren zy ten deele vooraan, ten deele tusschen de gelederen en ten deele agteraan. Hy moet allerlei Trommelslagen, als de Alarm, Wagts, Verzameling, den Marsch de Reveille, den Aftogt, als ook den Marsch van vreemde Volkeren verstaan. Dikwils worde hy met Brieven in eene Vyandelyke Vesting aan den Commandant gezonden, en ter plaatse komende, moet hy 5 of 600 Schreeden voor de Vesting blyven staan, de Trommel roeren, eenen Neusdoek in de hand neemen, over het hoofd zwaaien en aan den hoed binden; vervolgens moet hy op die plaats wagten, tot dat hy van eenige Gecommandeerde Soldaaten afgehaald wordt. Deesen binden hem daadelyk de oogen toe, brengen hem in de Vesting. en laten hem in het huis van den Commandant de oogen wederom geopend zyn; en wanneer hy zyne Commissie uitgevoerd heeft, wordt hy

1 Voor meer informatie over militaire muziek uit de 17e eeuw, zie “Marsen en Signalen voor de infanterie tijdens de 80 Jarige Oorlog”, eveneens uitgegeven door de vereniging “Wassenbergh”.

² BUYS, Egbert, “Nieuw en Volkomen Woordenboek van Konsten en Weetenschappen: Bevattende alle de Takken der Nuttige Kennis met Naaukeurige Beschryvingen, zo van de onderscheidene machines, werktuigen, gereedschappen, figuren en ontwerpen dienende om dezelve op te helderen [...]. Tiende deel, T. tot Z.” Amsterdam, 1778, S.J. Baalde, Boekverkooper.

wederom als vooren geblindt uit het huis, door de Vesting, op de voorige plaats gebragt en dus verlaaten.”

Intussen maakte de pijpersfluit een glorieuze comeback: in steeds meer eenheden werden aan de tamboers twee of meer pijpers toegevoegd, vaak op kosten van de commandant. Uiteindelijk werden pijpers officieel opgenomen in de legers; eind 18e eeuw was het vrij algemeen dat elke compagnie één pijper en één of twee tamboers had, welke bij het bataljon tot één tamboer- en pijpercorps werd verenigd. Onderweg en tijdens parades speelden de tamboers en pijpers diverse marsen, en in het bivak of in de stad gaven ze concerten of speelden ze op bals, waarbij populaire liedjes en dansen ten gehore werden gebracht. Populaire melodieën uit binnen- en buitenland werden aan het repertoire toegevoegd. Toen de Napoleontische oorlogen begonnen had elk leger dan ook voorschriften voor signalen en een uitgebreid repertoire aan marsen en andere muziek.

Met de opkomst van de lichte infanterie kwamen de jachthoorn en halvemaan in zwang, blaasinstrumenten die verbonden waren aan de jacht en die vanwege hun grotere reikwijdte zeer geschikt waren voor het gevecht *en tirailleur*. De eerste reguliere eenheden lichte infanterie werden in de 18^e eeuw veelal aangeduid als ‘jagers’ en werden geworven onder ervaren scherpshutters zoals jagers en houtvesters. De jachthoorn werd dan ook snel het symbool van de lichte infanterie.

Nederland maakte tijdens de Napoleontische Tijd een stormachtige ontwikkeling door, waarbij het drie keer van staatsvorm wisselde en zelfs werd ingelijfd bij het Franse Keizerrijk. Dit betekende ook dat het leger evenzoveel veranderingen doormaakte. De oude Staatse regimenten gingen over in het Bataafsche leger, waardoor de oude regimentmarsen niet meer werden gespeeld. Het is niet bekend in hoeverre de vorming van de Bataafsche Republiek, later het Koninkrijk Holland en tenslotte de inlijving bij Frankrijk leidden tot het verdwijnen van de traditionele Nederlandse militaire muziek. Feitelijk stierven met de opheffing van de voormalige Nederlandse regimenten in Franse dienst de Nederlandse regimentstradities uit. Met de vorming van een nieuw Nederlands leger in 1813-1814 was er in ieder geval behoefte aan een nieuwe verzameling marsen en signalen. De veteraan Jacob Rauscher³ werd gevraagd om deze te schrijven; het resultaat was drie boekjes met marsen en signalen voor de tamboers en pijpers van de infanterie, de halvemaanblazers van de bataljons Jagers en de trompetters van de cavalerie. Of deze muziek ook daadwerkelijk al tijdens de campagne van 1815 is gebruikt is niet duidelijk: de muziek werd goedgekeurd en aan de verschillende corpsen gezonden, maar dat gebeurde pas begin 1815. Welke melodieën er dan wel werden gebruikt is niet met zekerheid te zeggen; mogelijk waren dit nog de Franse marsen en signalen. In ieder geval beschikten alle bataljons infanterie over een tamboer- en pijpercorps dat daarmee te velde trok. Elk bataljon infanterie bestond uit tien, later zes compagnieën. Bij elke compagnie werden twee tamboers en één pijper ingedeeld, bij de jagers in plaats van een pijper een halvemaanblazer; vanuit de staf werden een korporaaltamboer, een korporaalpijper of korporaalhoornblazer en een sergeanttamboer toegevoegd die het geheel leidden.

Het voorschrift gaf aan dat het uniform van de tamboers, pijpers en halvemaanblazers gelijk was aan dat van de gewone soldaten, met als onderscheidingstekens de traditionele ‘Zwaluwnesten’, ook wel ‘Vogelnesten’ genoemd. Dit waren versieringen van wol die op de schouder werden gedragen, met decoraties van galon en een rij franje. Deze traditionele versieringen werden al in de 18^e eeuw gedragen en waren vaak de enige versiering van het uniform. In 1815 dienden deze dezelfde kleur als de kraag te hebben met het galon en de franje in de kleur van de knopen; het meest gebruikelijk was

³ Jacob Rauscher, geboren 9 december 1771 te Pirmasens, overleden 7 januari 1834 te Amsterdam. Hij ging in 1773 dienst in het Regiment Infanterie De Schepper, en nam deel aan veldtochten tegen de Engelsen, Russen, Oostenrijkers en Pruisen. In 1807 werd hij directeur der muziek bij het corps Jagers van de Garde te Delft onder kolonel Cort Heyligers. Met de kapel van Koning Lodewijk ging hij naar Utrecht en Amsterdam. Hij nam ontslag uit het leger en verbond zich aan het orkest van de Hollandsche Schouwburg en de concerten van Felix Meritis. In 1815 dirigeerde hij de muziek van het 2^e Regiment Schutterij te Amsterdam, waarvoor hij eveneens verscheidene composities maakte.

echter dat ze donkerblauw waren (de kleur van de rok), maar er kwamen ook andere varianten voor. De muzikanten, behorende bij de staf, kregen wel een veel fraaier uniform aangemeten.

Korporaal-tamboers, korporaal-pijpers en korporaal-hoornblazers droegen de chevrons en sabelkwasten die bij hun rang hoorden, en hadden zwaluwnesten met gouden of zilveren franje; voor sergeant-tamboers was het galon eveneens goud of zilver. Korporaaltamboers en sergeant-tamboers hadden een stok met knop en ketting, waarbij de stok van de sergeant-tamboers iets langer was. In 1815 werden ze geacht een hoed te dragen, maar deze zou uiteindelijk door de sjako worden vervangen.

Volgens voorschrift had elke tamboer een trommel met koperen ketel. De houten banden waren in de Noord-Nederlandse bataljons beschilderd in diagonale banen in rood-wit-blauw; in de Zuid-Nederlandse eenheden waren ze driehoeksgewijs in de kleuren rood-wit-blauw geschilderd. Het laatste ontwerp werd na 1815 voor alle bataljons aangenomen. Hier werd soms echter van afgeweken. De trommel werd aan een witte leren draagband over de rechterschouder gedragen, waarop een paar leren lussen was aangebracht om de stokken op te bergen. Later werden de lussen door een metalen stokkenplaat vervangen. Een leren schort beschermde de broek tegen het schuren van de trommel. De pijpers hadden een messing fluitenbos aan een witleren riem, met daarin drie metalen fluitjes in A, C en E⁴. Tamboers en pijpers waren bewapend met een korte infanteriesabel.

In tegenstelling tot wat vaak werd gedacht waren tamboers geen kleine jongetjes. Soldaten waren over het algemeen jonge mannen tussen de 18 en 25 jaar oud, en voor de muzikanten was dat niet anders. Het romantische idee van "the little drummerboy" is gebaseerd op een enkele jongeling die inderdaad als tamboer met het bataljon optrok in het tamboer- en pijpercorps, maar dat was meer regel dan uitzondering. Daarentegen waren het juist de pijpers die veelal geworven waren onder jonge jongens. In het stamboek van het Bataljon Infanterie van Linie nr. 2 zien we bijvoorbeeld dat van de 15 tamboers die er bij het bataljon waren in 1815, de jongste 16 jaar was. Eén tamboer was 17 jaar, drie waren 18 jaar, vier waren 19 jaar en twee van 20 jaar. De oudste tamboers waren 35, 41, 51 en 53 jaar oud. De bataljonstamboer en de tamboer-majoor waren resp. 43 en 31 jaar oud. Bij de pijpers zien we dat de jongste 15 jaar was; twee pijpers waren 17 jaar, twee waren 18 jaar en één 20 jaar. De korporaal-pijper was daarentegen 49 jaar oud. Intussen waren er ook drie pijpers van 14 jaar overgeplaatst naar andere eenheden, evenals een tamboer en een pijper van beide 17 jaar, en een tamboer-majoor van 44 jaar.

⁴ De hier genoemde metalen fluiten zijn bij geen enkele re-enactor in gebruik, voor zover we nu weten. De fluit die vrijwel door iedereen wordt gebruikt is een houten fluit in bes. Fluiten in c zijn ook verkrijgbaar.

Twee zwaluwnesten:

Boven : Zwaluwnest van de Gewapende Burgermacht, collectie Fries Museum.

Onder : Zwaluwnest van het 8^e of 9^e Regiment Infanterie, collectie Rijksmuseum.

II. De Exerctie

In dit hoofdstuk wordt de exercitie behandeld. Het is van belang dat alle leden van het tamboer- en pijperkorps de bevelen en handelingen kennen en hetzelfde uitvoeren. De exercitie voor de tamboers en pijpers is overgenomen uit het “Reglement op de Exercitiën en Manoeuvres van de Infanterij” uit 1815⁵. Daarna volgt een beschrijving van de diverse signalen en wanneer deze gespeeld dienen te worden.

1. De exercitie voor de infanterie

In dit document wordt alleen gesproken over tamboers en pijpers, en eventueel halvemaaanblazers. Van muzikanten, zoals in de exercitie wordt beschreven, is hier geen sprake. In de exercitie wordt ook gesproken van een tamboer-majoor als commandant, dit zal in de praktijk wellicht een sergeant-tamboer of een korporaal-tamboer zijn. Ook wordt in de beschrijving uitgegaan van een volledig tamboer- en pijperkorps van 18 man plus kader; dit zal eveneens in de praktijk niet haalbaar zijn (maar we blijven hopen natuurlijk). In de praktijk zal het er op neer komen dat de indeling en posities van de tamboers en pijpers bepaald zal worden door het aantal dat aanwezig is.

Toelichting

Elk bevel wordt gegeven in twee gedeelten, te weten een waarschuwingsbevel en een uitvoeringsbevel. Met het waarschuwingsbevel geeft de commandant aan wat er moet gebeuren; als het uitvoeringsbevel klinkt wordt de bevolen handeling meteen opgevolgd.

In dit document wordt, net als bij het origineel, het waarschuwingsbevel *cursief* weergegeven; het uitvoeringsbevel wordt in HOOFDLETTERS weergegeven.

De plaatsing van de tamboers en pijpers bij het bataljon

De tamboers van het bataljon zullen op twee gelederen gesteld worden. De pijpers stellen zich op één gelid voor de tamboers. De commandant stelt zich aan het hoofd der tamboers; als de commandant een tamboer-majoor of sergeant-tamboer is, zal de korporaal-tamboer zich rechts van het eerste gelid van de tamboers opstellen. De korporaal-pijper stelt zich rechts van het gelid van de pijpers op.

Als het bataljon in *orde van parade* staat opgesteld, staan de tamboers en pijpers op de rechtervleugel van het bataljon op 4 passen afstand, met de pijpers ter hoogte van het 3^e gelid (of de rotsluter) en de commandant ter hoogte van het 1^e gelid.

Als het bataljon in *orde van bataille* staat opgesteld, dan bevinden de tamboers en pijpers zich 15 passen achter het 3^e peloton van het bataljon. NB: de genoemde afstand is de voorgeschreven afstand, in de praktijk zal dit enkele passen betreffen vanwege de kleinere schaal.

Als een bataljon in een *marscolonne* manoeuvreert, zullen de tamboers en pijpers zich aan het hoofd stellen van het bataljon. Als een bataljon in een *aanvalscolonne* manoeuvreert zullen de tamboers en pijpers zich ter hoogte van het 3^e peloton, aan de tegenovergestelde zijde van de guide, begeven.

⁵ “Reglement op de Exercitiën en Manoeuvres van de Infanterij [...]”, 1815 Gebroeders van Cleef, Amsterdam. Deze exercitie is een bewerking van de Franse exercitie van 1791, die in 1807 werd vertaald en ingevoerd in het leger van het Koninkrijk Holland. In de exercitie wordt overigens alleen gesproken van tamboers en pijpers, niet van halvemaaanblazers.

De positie van de soldaat

Het belangrijkste aan de positie, of houding van de soldaat is dat je ontspannen staat en niet stijf of verkrampd. Een geforceerde houding kun je niet lang volhouden. De hielen zijn geplaatst op dezelfde lijn, enkele centimeters van elkaar af. De voeten staan niet geheel haaks op elkaar, maar even ver naar buiten gedraaid. De knieën zijn gestrekt, maar niet stijf. Het lichaam is recht, waarbij je enigszins voorover helt, als tegenwicht voor het ransel. De schouders zijn teruggetrokken, de armen hangen langs het lichaam. Hierbij worden de ellebogen tegen het lichaam gehouden en de handpalmen naar een beetje buiten gedraaid, met de pink op de naad van de broek. Het hoofd dient recht gehouden te worden, daarbij de kin iets ingetrokken. De ogen dienen gericht te zijn op een punt op de grond ongeveer 15 meter vooruit. Dit is de standaard positie van de soldaat als het bevel “*Geeft acht – SECTIE*” wordt gegeven.

Aantreden, houding aannemen

Op de afgesproken tijd worden de tamboers geacht zich zo snel mogelijk te begeven naar de verzamelplaats en zich op te stellen. Een aangewezen tamboer staat recht tegenover de commandant, de rest sluit aan zijn linkerzijde aan. De commandant geeft, als alle manschappen zijn aangetreden, het bevel:

Geeft acht – SECTIE

Iedereen neemt de houding aan, zoals hierboven omschreven over de positie van de soldaat. Men is ook ogenblikkelijk stil en wacht de bevelen van de commandant af. Om het geheel te richten geeft de commandant het bevel:

Links (of Rechts) – RICHT U

De korporaal in het eerste gelid naast de pijpers, of de pijper rechts vooraan, doet hierop één pas naar voren; de overige manschappen in het eerste gelid draaien het hoofd richting de korporaal of aangewezen pijper. Ze sluiten vervolgens op hem aan, daarbij goed kijkend of ze met hem op één lijn komen. De manschappen van het tweede gelid moeten kijken of ze recht achter de man voor hen staan; de manschappen van het derde gelid evenzo. Alle manschappen blijven zo staan tot de commandant tevreden is met de opstelling. Als dat zo is geeft hij het bevel:

STAAT

Iedereen kijkt wederom recht vooruit. Om iedereen een meer ontspannen houding te laten aannemen kan de commandant commanderen:

RUST

Hierbij mag de soldaat op de plaats vrij bewegen, daarbij alleen de linkervoet op dezelfde plek houdend zodat men zijn plek in de sectie niet vergeet.

Om weer de exercitie te hervatten beveelt de commandant:

Geeft acht – SECTIE

De Gewone Pas en de Gezwinde Pas rechtuit

De Gewone Pas telt 70 passen per minuut. Om voorwaarts te gaan beveelt de commandant:

Voorwaarts - MARS

Men begint altijd met de linkervoet. Met de Gewone Pas houdt men de knie gestrekt (zonder te forceren), daarbij de voet iets naar beneden gericht. De voet wordt in zijn geheel op de grond geplaatst, zonder stampen. Tijdens het marcheren draait men niet met de schouders en houdt men het hoofd rechtuit. Om te stoppen volgt het bevel:

Sectie – HALT

Hierop stopt men ogenblikkelijk met lopen. Wil de commandant de sectie sneller laten lopen dan laat hij hen in de Gezwinde Pas marcheren. De Gezwinde Pas telt 100 passen per minuut, maar kan indien noodzakelijk worden opgevoerd tot 120 passen per minuut. Om de sectie in de Gezwinde Pas te doen marcheren geeft de commandant het bevel:

Gezwinde Pas, Voorwaarts – MARS

Om terug te keren naar de Gewone Pas geeft de commandant het bevel:

Gewone Pas - MARS

De soldaten moeten dan zorgen weer tegelijkertijd in de maat te lopen. Het is dus zaak dat de tamboers het juiste marstempo aangeven.

De Schuinse Mars

Als de soldaten het marcheren beheersen zal de commandant hen de Schuinse Mars leren. Het bevel hiertoe luidt:

Schuins links (of rechts) - MARS

Bij het waarschuwingsbevel draait elke man een achtste draai naar links of rechts; bij het uitvoeringsbevel begint men met lopen zoals eerder omschreven, echter nu let men op dat men – bij het schuins links – de linkerschouder achter de rechterschouder van de man links houdt (bij het schuins rechts dus de rechterschouder achter de linkerschouder van de man rechts). Om de sectie weer rechtuit te laten marcheren volgt het bevel:

Voorwaarts - MARS

Hierop draait men weer terug naar de normale positie en marcheert men weer arm aan arm verder rechtuit.

Het dragen van de instrumenten

De houding is zoals omschreven bij de 'positie van de soldaat', met het verschil dat men nu de instrumenten vast heeft. De tamboers houden hun stokken in de hand, waarbij ze deze laten rusten op het trommelvel. De pijpers houden de fluit onder de rechterarm. Afhankelijk van wat er verder gaat gebeuren kan de commandant dan bevelen om de trommen af te leggen en de fluiten te bergen. Het bevel luidt hiervoor:

Legt af – (DEN) TROM

Het bevel wordt door de uitgevoerd in drie bewegingen:

1. De stokken worden geborgen in de stokkenhouders.
2. De trom wordt losgehaakt van de draagriem.
3. De trom wordt neergezet.

De pijpers bergen bij de eerste beweging de fluit op in de fluitenbos. Om de trommen weer op te nemen volgt het bevel:

Neemt op – (DEN) TROM

Dit bevel wordt ook in drie bewegingen uitgevoerd:

1. De trom wordt opgetild.
2. De trom wordt aangehaakt aan de draagriem.
3. De stokken worden uit de houder getrokken en de tamboer neemt de houding aan.

De pijpers nemen bij de eerste beweging de fluit uit de fluitenbos. Als het bataljon een groet brengt, doet men dat door het geweer te presenteren. Hiertoe beveelt de bataljonscommandant:

Presenteert – 't GEWEER

De tamboers brengen daarop hun armen omhoog, de ellebogen naar buiten; de stokken houden zij horizontaal voor het gezicht, waarbij de toppen elkaar haast raken, in één lijn geplaatst ter hoogte van de neus. De pijpers nemen de fluit in de hand en nemen de positie aan alsof ze gaan spelen, echter de fluit een weinig van de mond af.

Om het geheel de houding weer te doen aannemen commandeert de bataljonscommandant:

Op schouder – 't GEWEER

Hierop nemen manschappen wederom de normale houding aan.

De pas markeren en de pas de route

De pas markeren betekent dat men op de plaats marcheert zonder vooruit te gaan. De bataljonscommandant beveelt dan:

Markeert den Pas – MARS

De eenheid gaat dan niet meer verder vooruit maar marcheert op de plaats. Om de mars weer te hervatten commandeert de bataljonscommandant:

Voorwaarts - MARS

Als het bataljon langere tijd onderweg is en de wegen slechter worden is het vermoeiend om de hele tijd in de maat te blijven marcheren. Om de manschappen vrijelijker te laten bewegen beveelt de bataljonscommandant:

PAS DE ROUTE

De pelotons openen de gelederen; op het bevel *Over – 't GEWEER* mogen de manschappen, mits ze hun positie in de eenheid niet verlaten, zich vrijer bewegen; voor 1815 betekende het tevens dat het musket gedragen mocht worden zoals de soldaat het wilde. Er mag zelfs voorzichtig gepraat worden met elkaar. De tamboers kunnen de trommen op de rug hangen en de pijpers kunnen hun fluiten opbergen.

Om het bataljon weer te laten marcheren seint de bataljonscommandant de tamboers en pijpers in om zich gereed te maken voor het hervatten van de mars. Zo kunnen zij alvast de instrumenten gereed houden om het marstempo weer aan te geven. Om de mars weer te herstellen geeft hij het bevel:

Achterste gelederen opgerukt – MARS

De tamboers en pijpers beginnen weer te spelen en geven zo het marstempo aan. Iedereen draagt het geweer wederom in de arm en marcheert in de maat.

Zwenkingen

In tegenstelling tot de fuseliers en flankeurs kunnen de tamboers met hun trommen niet links– of rechts uit de flank draaien of marcheren, of wenden tijdens de mars. Ook het achterwaarts marcheren is met de trom niet mogelijk. Om een draaiing in de juiste richting te maken zullen ze moeten zwenken. Dit kan uit stilstand of tijdens de mars.

De commandant dient er voor te zorgen dat de mannen die op de vleugels staan om de sectie te geleiden, goed geoefend zijn en maat en afstand kunnen houden. Vervolgens commandeert hij:

Sectie, Links (of Rechts) Zwenkt - MARS

De manschappen beginnen wederom op de linkervoet. Tijdens een zwenking vanuit stilstand zal de man aan de spil van de zwenking enkel op de plek draaien. De buitenste man blijft doorlopen zonder de pas te vergroten; daarbij draait hij zijn lichaam een beetje naar binnen en loopt hij in een denkbeeldige boog. De overige manschappen voelen zacht met hun elleboog naar binnen, zodat ze contact houden; tegelijk draaien ze hun hoofd naar buiten en kijken zo of ze nog steeds op één lijn marcheren. Daarbij dienen ze hun pas te verkleinen, des te meer als ze dichter bij de spil zijn. Om de zwenking te stoppen geeft de commandant het bevel:

Sectie – HALT

Links (of Rechts) – RICHT U.

Om te zwenken tijdens het marcheren geeft de commandant het bevel:

Sectie, Links (of Rechts) Zwenkt – MARS

Hierbij wordt de zwenking op vrijwel dezelfde wijze uitgevoerd als vanuit stilstand, echter de manschappen voelen niet in de richting van de spil, maar in de richting van de buitenste man; de man aan de spil voegt zich hiertoe en zal de pas verkleinen en zodoende een kleine cirkel maken rond het draaipunt. Indien de sectie in de juiste richting is gezwenkt geeft de commandant het bevel:

Voorwaarts – MARS

De beide mannen op de vleugels hervatten de pas en lopen rechthout, de overige manschappen volgen.

Samenvatting van de bevelen

Geeft acht – SECTIE
Links (of Rechts) – RICHT U
STAAT
RUST
Geeft acht – SECTIE

Voorwaarts - MARS
Sectie – HALT
Gezwinde Pas, Voorwaarts – MARS
Gewone Pas - MARS

Schuins links (of rechts) - MARS
Voorwaarts - MARS

Legt af – (DEN) TROM
Neemt op – (DEN) TROM
Presenteert – 't GEWEER
Op schouder – 't GEWEER

Markeert den Pas – MARS
Voorwaarts - MARS
PAS DE ROUTE
Achterste gelederen opgerukt – MARS

Sectie, Links (of Rechts) Zwenkt - MARS
Sectie – HALT
Links (of Rechts) – RICHT U
Sectie, Links (of Rechts) Zwenkt - MARS
Voorwaarts - MARS

2. De signalen

In alle legers werden ongeveer dezelfde signalen gebruikt. In de 17^e eeuw werden de eerste signalen ontwikkeld; dit waren vaak enkele eenvoudige signalen voor onder meer Reveille, Verzamelen, het Gevecht, een Mars en Taptoe. In de loop van de eeuwen werd het aantal signalen verder uitgebreid. In 1754 werden voor het Franse leger 12 signalen vastgelegd en beschreven, in 1812 waren dit er 20. Rauscher componeerde in 1815 voor het Nederlandse leger 24 signalen, voor de Halvemaanblazers waren dit er nog meer. Van veel signalen is de functie bekend, maar helaas zijn er een aantal signalen waarvan de betekenis nog onduidelijk is gebleven.

Reveille

Het Reveille wordt gespeeld om de officieren en manschappen te wekken. Zaak is dus dat de muzikanten en hun commandant eerder opstaan en zich verzamelen op de aangewezen appèlplaats. De officieren en manschappen weten dat ze nog enkele ogenblikken hebben om zich gereed te maken voordat ze moeten verzamelen.

Vergadering

De Vergadering wordt geslagen om de troepen te verzamelen en de compagnieën te formeren.

Appèl

Bij het horen van het signaal verzamelen de officieren en manschappen zich op de aangewezen appèlplaats. Het signaal wordt ook geslagen tijdens de slag als de troepen moeten hergroeperen, of om de tirailleurs terug te roepen. Er zijn diverse appèls, onder meer voor de tamboers en pijpers, de korporaals en onderofficieren, het **Appèl voor het Morgen- en Middageten** en het **Appèl voor het Strafpeloton**.

Generale Mars

De Generale Mars is het signaal dat het bivak wordt opgebroken en dat de eenheid zich gereed moet maken om af te marscheren.

Proklamatie

Het afkondigen van een proclamatie, order, toespraak of mededeling wordt voorafgegaan en afgesloten door dit signaal.

Watermars

Fourageren

Om te Werken

Dit zijn enkele signalen voor diverse werkzaamheden in en rond het garnizoen en/of het bivak.

Theorie

De officieren en onderofficieren verzamelen zich om zich in de exercitie te bekwamen voordat zij deze kunnen leren aan de manschappen.

Alarm

Het alarm wordt geslagen als de eenheid zich ogenblikkelijk moet verzamelen om in actie te komen.

Taptoe

De Taptoe is het signaal dat alle manschappen zich weer naar hun slaapvertrekken moeten begeven. Oorspronkelijk komt de naam 'Taptoe' van de uitspraak "Doe den tap toe", het bevel aan de uitbaters van kroegen en herbergen dat er geen drank meer mocht worden verkocht aan de soldaten en dat de soldaten zich moesten verzamelen om terug naar het

kamp te gaan. Als de manschappen in hun slaapvertrekken zijn verzameld volgt de **Visitatie na de Taptoe**. Tenslotte volgt het signaal **Lichten Uit**, ten teken dat de lichten dienen te worden gedoofd en het stil moet zijn in het kamp.

Roffel

Met de roffel wordt aangegeven dat het vuren moet worden gestaakt. Het is dus niet de bedoeling om een roffel te geven als de soldaten gaan vuren, zoals nu vaak wordt gedaan tijdens demonstraties en re-enactments.

NB: Tijdens de exercities wordt door de tamboers met slagen het tempo van de bewegingen door de soldaten aangegeven. Dit, om te zorgen dat alle bewegingen door de manschappen gelijktijdig worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld bij het bevel "Op schouder – 't Geweer", dat in drie tempo's wordt uitgevoerd, worden na het uitvoeringsbevel langzaam drie slagen gegeven.

3. Exercitie voor de commandant

De commandant van de tamboers- en pijperssectie neemt bij het aantreden de volgende positie aan: zoals de soldaten, echter de linkerhand op de heup, de elleboog naar buiten; en de stok in de rechterhand onder de knop gevat en aan de voet gezet. Tijdens de mars heeft de commandant de stok vast op het evenwichtspunt, de rug van de hand naar voren gedraaid en de hand voor de borst gebracht. De stok wordt zo schuin voor het lichaam gehouden met de knop wijzend naar rechtsboven. Bij elke pas op de linkervoet wordt de rechterarm gestrekt en de stok zo van het lichaam af bewogen; bij elke rechterpas wordt de arm weer gebogen en de stok naar het lichaam gebracht.

De commandant gebruikt zijn stok om seinen en bevelen door te geven, zodat de tamboers en pijpers weten wat er gespeeld dient te worden, of welke beweging er volgt. In de verschillende exercitiereglementen zijn deze seinen beschreven; omdat de latere reglementen vertalingen en/of bewerkingen zijn van de Franse reglementen van 1791, zijn deze signalen gedurende de Napoleontische Tijd ongewijzigd gebleven.

Tamboer-majoor, 4e Regiment Infanterie (links) en Korporaaltamboer, 2e Regiment Infanterie.
Gekleurde tekening uit 1806-1810 van de gebroeders Suhr uit Hamburg.

Seinen voor de tromsignalen

De Generale Mars (La Générale)

De rechterarm uitstrekken, de stok in het midden vatten en de knop ter hoogte van de das oplichten.

De Vergadering (L'Assemblée)

De arm uitstrekken, de stok ongeveer een voet (30 cm.) van de grond tillen; daarbij de duim op de knop plaatsen.

Het Appèl (Le Rappel)

De stok op de rechterschouder leggen, met de punt naar achteren.

De Vaandelmars (Aux Drapeaux)

De stok optillen, de arm zodanig naar binnen draaien dat de stok horizontaal komt te liggen, ter hoogte van de das.

De Bataillemars, of de Gewone pas (Aux Champs)

De stok rechthoekig oplichten, de punt naar boven, de arm uitgestrekt ter hoogte van de rechterschouder.

De Gezwinde Mars, of de Geforceerde- of Flanque-mars (Le Pas Accéléré)

De stok recht vooruit, de punt naar voren, de arm gestrekt.

De Taptoe (La Retraite)

De stok kruislings achter de rug.

De Kerk-mars (La Messe)

De knop van de stok op de rechterschouder leggen.

De Werk-mars (La Breloque)

De stok bij de band nemen, de arm tot op schouderhoogte uistrekken.

Bij het geweer (Aux Armes)

De stok met de punt naar achter op de linkerschouder dragen.

Seinen voor de manoeuvres van de tamboers en pijpers

Om rechts of links uit de flank te marscheren

De stok in het midden vatten, de arm rechts of links uitstrekken.

Formeert halve peloton

De punt van de stok op ooghoogte in de linkerhand laten vallen.

Formeert peloton

De knop van de stok op ooghoogte in de linkerhand laten vallen.

Van directie veranderen [links / rechts zwenken]

De commandant wendt zich half naar de tamboers en pijpers en duidt door middel van een beweging van de stok aan welke richting ze zullen gaan.

Schuins rechts

De rechterarm uitstrekken ter hoogte van de schouder, de stok schuin houden, de punt in de linkerhand vatten ter hoogte van de heup.

Schuins links

Idem, maar tegenovergesteld. De knop van de stok wijst altijd naar de richting van de schuinse mars.

De trom afleggen

1. *De stokken bergen (Remmenez les Baguettes):*
de stok onder de knop vatten en oplichten tot ooghoogte, de arm voorwaarts uitstrekken
2. *De trom afdoen (Defaire la Caisse):*
de knop tegen de borst brengen.
3. *De trom op de grond zetten (Poser la Caisse a terre):*
de arm weer voorwaarts strekken.

Om de trom weer op te nemen, volgen dezelfde bewegingen:

1. *De trom optillen (Relevez la Caisse):*
de stok onder de knop vatten en oplichten tot ooghoogte, de arm voorwaarts uitstrekken
2. *De trom aanhaken (Rattacher la Caisse):*
de knop tegen de borst brengen.
3. *De stokken trekken (Tirer les Baguettes):*
de arm weer voorwaarts strekken.

Tamboer-majoor'stok, 1815.

III. Uitleg bij de instrumenten

NB: In dit document zal niet te diep worden ingegaan op hoe je de instrumenten bespeelt; er wordt van uitgegaan dat men bij het gebruik hiervan enige muzikale kennis heeft.

1. De trom

De muziek voor de trommen is genoteerd als de noot a, tussen de 2^e en 3^e lijn van de notenbalk (van onderaf). Er zijn verschillende slagen, die elk een eigen teken hebben. De aanduiding zoals in het werk van Rauscher wordt gebruikt is ook in dit document gehandhaafd.

VERKLARING.

Van de Slagen, en tekens. der Tamboers, by de Noten geplaatst

Een enkel slag Een dubbel slag Een vlam slag Een Appel slag Met de onder hand

Met de boven hand De voort durende wisseling van onder en boven hand. Twee slagen Met een stok Met de eenestok Op den anderen

Een ra Een roffel van 7. Een roffel van 9. De langere roffels naa de waardy der noot

Hier volgt een toelichting op deze slagen:

Enkele slag
Een enkele slag wordt genoteerd als een $\frac{1}{4}$ maat. Elke $\frac{1}{4}$ maat is één pas.

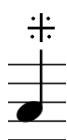
Een pauze, of stilte van deze lengte wordt met dit teken aangegeven:

Dubbelslag
Dit zijn twee even sterke slagen met eerste de rechter- en dan de linkerstok, zeer snel achter elkaar.

Vlamslag

Dit zijn ook twee slagen tegelijkertijd, waarbij met de ene stok harder, en de andere juist zachter wordt geslagen. Er wordt onderscheid gemaakt in een linker- en rechtervlamslag, afhankelijk van met welke hand je de harde slag geeft.

Appel slag

Deze slag, die vernoemd is naar het signaal waarin ze wordt gebruikt, wordt omschreven als een serie slagen⁶, maar een eenvoudige korte *ra* volstaat.

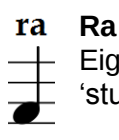
Twee slagen met een stok

Als het de bedoeling is om met elke stok twee slagen te geven (r-r, l-l, in plaats van r-l-r-l), dan wordt dit door streepjes onder de betreffende noten aangegeven.

Met de ene stok op de andere

Deze korte tikken worden aangegeven met noten in e, tussen de 4e en 5e lijn van de notenbalk (van onderaf).

ra Ra

Eigenlijk een korte serie snelle slagen, die je maakt door de stok even te laten 'stuiteren' op het trommelvel; de slag moet dan klinken als '*rrra*'.

Roffels

Roffelen is een essentieel onderdeel van het trommelen en één van de eerste dingen die je als tamboer leert. Roffels worden aangegeven met drie dikke strepen door de noot heen (niet te verwarren met $\frac{1}{8}$ of kortere noten).

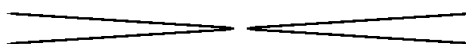
Een roffel in een melodie duurt zolang als dat is aangegeven door de noot zelf.

"Dal segno"

Dit teken geeft aan dat de melodie vanaf dit punt moet worden herhaald; de melodie blijft herhaald totdat de commandant het signaal geeft om de muziek te beëindigen. De melodie wordt dan gespeeld tot waar het einde is aangegeven met "**FIN**".

Het afnemen of toenemen van het volume bij roffels wordt aangegeven met resp. deze tekens:

⁶ De volledige beschrijving is: een slag met de rechterstok, gevolgd door een *ra*, dan een slag met de rechter- en een slag met de linkerstok en een dubbelslag.

2. De fluit

Hieronder is een afbeelding uit het werk van Rauscher, met aangegeven welke gaten gesloten en open gelaten dienen te worden om de melodieën te spelen. De afgebeelde pijpersfluit lijkt sterk op de houten fluiten in Bes die door de meeste re-enactors gebruikt wordt.

APPLICATIE DER PYPERS FLUIT

BY het bespelen van deze FLUIT, dient men op de navolgende Teekens te letten.

- Door deze zwarte pointe zyn de gaten, die gesloten worden.
- Door dit teken die open blyven.

De melodieën echter in dit document zijn allemaal in een lager register genoteerd; dit, om de muziek beter leesbaar te maken. De tonen uit het laagste register worden maar weinig gespeeld.

3. De jachthoorn en halvemaan

In 1795 werden deze beide instrumenten geïntroduceerd in het Bataafsche Leger. De jachthoorn, ook waldhoorn, cornet of buchelhorn genaamd, is ongetwijfeld een Franse invloed geweest, waar de *cor de chasse* al langer in gebruik was. Het instrument was het symbool geworden voor de lichte troepen, zoals de *chasseurs*; een embleem van een jachthoorn werd gedragen op jaspanden, knopen, vaandels en later sjakoplaten.

De jachthoorn is een natuurhoorn in cirkelvorm met één winding, welke is gestemd in Es⁷; de volgende toonlader geeft het bereik van dit instrument weer:

Bij de bataljons Jagers van het Bataafsche leger was ze niet veel in gebruik. Toch is op een enkele afbeelding, onder meer op een afbeelding van de voltigeurscompagnie van het 8e Regiment Infanterie⁸, de jachthoorn te zien. Niettemin bleef het belangrijkste instrument bij de eenheden Jagers de halvemaan. Bij de oprichting van de bataljons Jagers in 1813 – 1814 werden de halvemanen wederom geïntroduceerd, waarvoor Rauscher ook een serie signalen en enkele marsen componeerde.

De Halvemaan is een klaroen, gestemd in Bes en gebogen in een halve cirkel. Tijdens het blazen wordt ze gedragen over de rechterschouder, met de beker naar achteren gericht⁹. Het bereik van dit instrument lijkt in de exercitie van 1796 anders te zijn dan die in het werk van Rauscher in 1815:

1796:

1815:

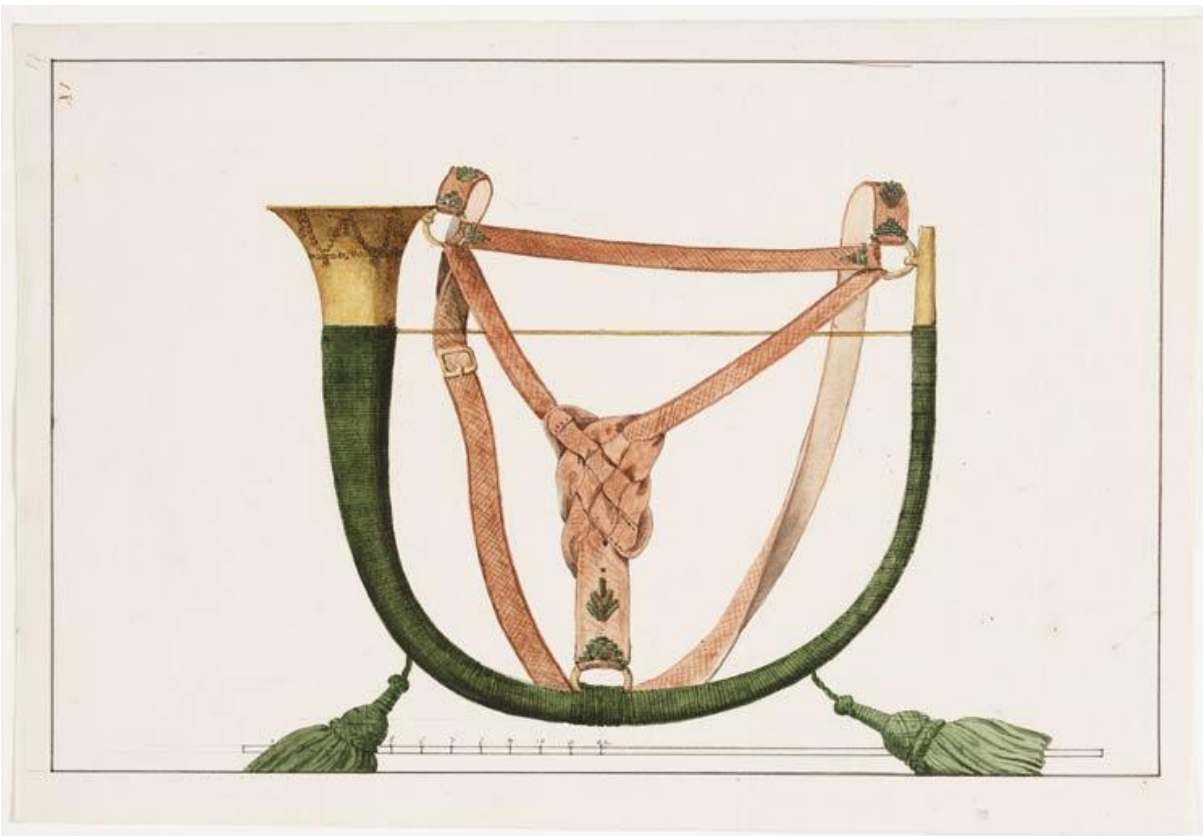

Uiteindelijk bleef het instrument in gebruik bij het leger tot de opheffing van de bataljons Jagers in 1818; de halvemanen werden het jaar daarop vervangen door de jachthoorn, dan bekend als hoorn of *buchelhorn*.

⁷ Beschrijving uit: Yperen, P. van, "De Nederlandse Militaire Muziek". Bussum, 1966, Van Dishoeck, Van Holkema & Warendorf N.V.

⁸ Zie de afbeelding op pagina 32, rechtsonder.

⁹ Bijschrijving uit Van Yperen, "De Nederlandse Militaire Muziek".

Boven, links: Halvemaanblazer, aquarel van Arnoldus Lamme, omstreeks 1800.
 Boven, rechts: Hoornblazer van het 4^e Bataljon Jagers, 1795.
 Onder: Ontwerptekening van een Halvemaan, door Arnoldus Lamme, 1806.

IV. Marsen en signalen voor de Halvemaanblazers, 1796

In 1796 verscheen het “Reglement van de Byzondere Exercitie der Corpsen Ligte Infanterie of Jagers”; het verscheen als bijlage bij het tweede deel van het “Reglement van Exercitie voor de Infanterie van Linie” van 25 februari 1796. De negende afdeling van het reglement gaat over de signalen. Beschreven wordt hoe door middel van de halvemaan de bevelen worden doorgegeven als de jagers over een grote afstand verspreid zijn en de gesproken commando's niet kunnen worden verstaan. Met name de officieren en onderofficieren dienden deze signalen te kennen. Belangrijk was dat de signalen niet te moeilijk waren en eenvoudig te onderscheiden; om de zaken niet te bemoeilijken moesten het er vooral ook niet teveel zijn. Indien het bataljon ‘gesloten’ was werden de signalen geblazen door de Staf-halvemaanblazer, op commando van de bataljonscommandant. Als het bataljon verspreid lag, dan konden de signalen herhaald worden door de halvemaanblazers van de verschillende compagnieën. Omdat het risico bestond dat de vijand de signalen leerde kennen, en dus zou kunnen anticiperen op de bewegingen van de jagers, werd aangeraden zo af en toe veranderingen aan te brengen in de signalen, bv. door het tegenovergestelde signaal te geven.

De signalen bestaan uit de “Signalen van Advertissement of Waarschouwing”, waarmee wordt aangegeven of het bevel het gehele bataljon, of een gedeelte ervan betreft; en uit de “Signalen van Commando” waarmee het bevel wordt aangegeven, dat vervolgens dient te worden uitgevoerd. Alle signalen zijn hier aangegeven, genummerd en in de volgorde zoals in het reglement beschreven.

1. Signalen van Advertissement

1. Geheelee Bataillon

2. Rechter Vleugel

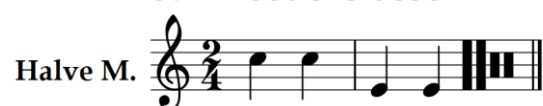
3. Linker Vleugel

4. Eerste Classe

5. Tweede Classe

2. Signalen van Commando

1. Avanceren of Marsch

2. Halt

3. Rechts omkeerd, of Front

4. Retireeren

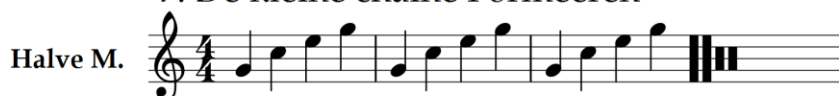
5. Openen op een Mans distantie

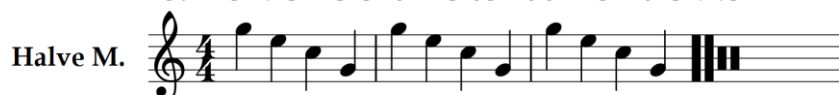
6. Zig wederom Sluiten

7. De kleine chaine Formeeren

8. De kleine chaine te zaamen trekken

9. De groote chaine Formeeren

10. De groote chaine wederom te zaamen trekken

11. Chargeeren

12. Ophouden te Chargeeren

13. Marcheert Rechts

14. Marcheert Links

15. Recht Uit

16. Flanque Marsch

17. De Front te verranderen

18. Voorposten of Avangarde &c. Uit

19. De Voorposten of Avantgarde in te trekken

20. Zig te verstrooijen

21. Appel om zig weder te verzamelen

22. Op de Gront neder leggen

23. Weeder op Staan

24. Bij de Voet 't Geweer

25. Op Schouder 't Geweer

26. Allarm

27. Vergadering

28. Taptoe

29. Reveille

3. Signalen voor het Appèl

1. voor de Sergeanten-Majors

2. voor de Sergeanten van de Ordre Week

3. Voor de Corporaels Fouriers

4. Voor de Corporaels van de Ordre Week

Gekleurde tekening uit 1806-1810 van de gebroeders Suhr uit Hamburg van Hollandse infanterie:

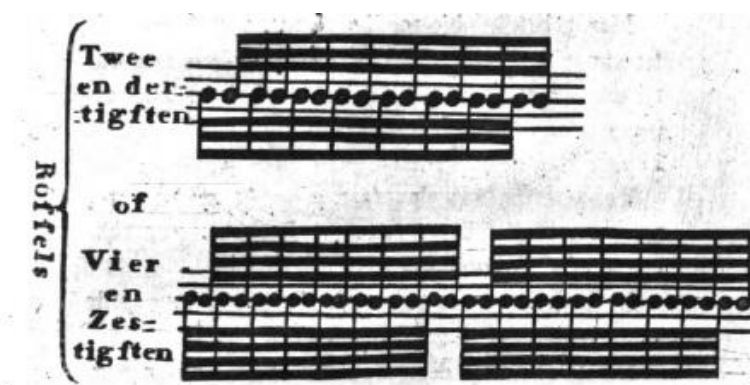
- Boven links: Tamboer-maître en pijpers van het Regiment Infanterie nr. 6.
- Boven rechts: Tamboers en pijpers van verschillende Hollandse regimenten.
- Onder links: Tamboer-majoor, muzikant en pijper van een compagnie Grenadiers, Regiment Infanterie nr. 8.
- Onder rechts: Soldaten van een voltigeurscompagnie van het Regiment Infanterie nr. 8, met een tamboer, een hoornblazer en twee sappeurs. De jachthoorn is links duidelijk zichtbaar.

V. Over het Tromslaan, 1809

“Over het Tromslaan. Met marschen en andere muziekstukken voor den Trom” is een boekje dat in 1809 verscheen. De schrijver is onbekend gebleven. Het bevat informatie over hoe de trommel te stemmen, hoe deze te dragen en hoe deze te bespelen. De marsen en signalen die in het boekje voorkomen zijn hier weergegeven. Het is bedoeld voor zowel de liefhebber als de militair. Of het boekje en de genoemde marsen en signalen ook in het Hollandse leger in gebruik waren is helaas niet bekend. Opvallend is dat de marsen en signalen niet lijken te zijn geschreven voor een melodie. Daarentegen is de schrijver ervan overtuigd dat de trommel meer is dan alleen een slaginstrument, en spreekt hij de hoop uit dat, net als bij de “Turkse Muziek” van de Janitsaren, “de daarbij zoo noodige Trom niet meer als handwerk, maar kunstmatig worde behandeld”.

De marsen en signalen

In het boekje zijn bij de marsen en signalen geen toelichtingen gegeven over de oorsprong of de functie ervan; wel is waar nodig een korte instructie gegeven hoe deze dient te worden bespeeld.

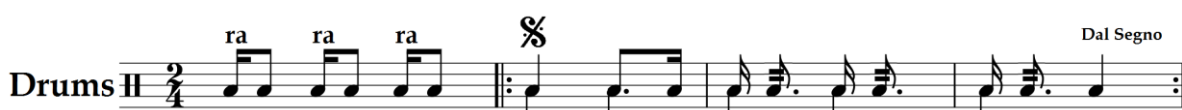
Instructies voor het roffelen; opvallend is dat deze in het boekje in hun geheel worden uitgeschreven.

De Reveille

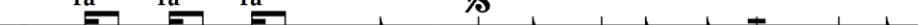
NB: het stuk blijven herhalen, totdat de commandant beveelt op te houden.

De Kerk-Parade

NB: vanaf het teken dient het stuk drie keer te worden gespeeld.

Appèl voor de Wacht-Parade

Drums

Dr.

NB: het stuk blijven herhalen, totdat de commandant beveelt op te houden.

De Grenadiersch-Marsch

Drums $\text{H } \frac{6}{8}$

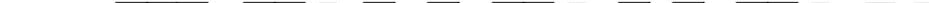

Dr. H

Vervelend genoeg is bij deze mars geen melodie gegeven. Er zijn enkele marsen bekend uit het begin van de 18^e eeuw met als titel “Grenadiersmars”, maar de melodieën hiervan passen niet bij deze trommelmars.

De Flanke-Marsch

Drums $\text{H} \frac{2}{4}$

De Vaan-Marsch

Drums % Dal Segno FIN

NB: het stuk blijven herhalen, totdat de commandant beveelt op te houden.

In het boekje worden alleen de maten voor de eerste trommel gegeven. Deze mars heeft “iets zeer plegtigs in de voordracht: ook is het streekend voor het gehoor, wanneer eenige Tamboers eenen gestadigen roffel daaronder slaan”. Deze roffel is als nr. 2 weergegeven.

De Taptoe

Drums %

NB: het stuk blijven herhalen, totdat de commandant beveelt op te houden.

Brand-Alarm

Drums Forte Staccato

De aanmerking bij dit signaal is dat deze in het begin met kracht dient te worden gespeeld. De tamboer kan met dit signaal “zijne grootste kunst in het roffelen hierbij toonen”, waarbij wordt aangegeven dat het harde (“Forte”), afnemende, toenemende en “stotende” (“Staccato”) “in acht worden genomen, dewijl het anders het uitwerksel mist”.

Franse infanterie, volgens de uniformvoorschriften van 1812, prenten van Charles Vernet. In het Franse leger werden vanaf 1812 alle muzikanten gekleed in groene uniformen, versierd met een speciaal galon met een patroon van de keizerlijke adelaar en een gekroonde "N". Ook de Hollandse regimenten die waren opgenomen in het Franse leger vanaf 1810 droegen deze uniformen. De voormalige Hollandse regimenten waren opgenomen in het Franse leger als het 123ème, 124ème, 125ème en 126ème Régiment d'Infanterie de Ligne; andere infanterieregimenten met een Hollandse oorsprong waren het 130ème en 131ème Régiment. De twee Hollandse regimenten Jagers werden in het Franse leger verenigd tot het 33ème Régiment d'Infanterie Légère.

Boven links: Tamboer-majoor en Korporaal-tamboer van de Franse infanterie van linie.

Boven rechts: Hoornblazer en officier der voltigeurs.

Onder links: Tamboers van de infanterie van Linie.

Onder rechts: Tamboers van de lichte infanterie. De tamboer links is gekleed in het werktenuue, met mouwvest en *pokalem*, de tamboer rechts is gekleed in het marstenuue, met de trom boven op het ransel gedragen, en gekleed in de witte linnen pantalon en slobkousen.

VI. Franse Signalen, 1810 - 1814

1. De 12 signalen

Met de opnemings van de Hollandse regimenten in het Franse leger werden ook de Franse voorschriften overgenomen. De exercitie die in 1806 was ingevoerd was een kopie van de Franse exercitie van 1791, en voortaan werden ook de Franse marsen en signalen gebruikt. Het Franse leger kende in de Napoleontische Tijd al een aardige traditie wat betreft trommelsignalen. Al vroeg in de 18e eeuw kende men verschillende signalen zoals "l'Assemblée", "La Generale", "La Retraite", enz. In 1754 werden uiteindelijk een aantal signalen en marsen vastgelegd voor het gehele Franse leger, die de gehele 18e, 19e en 20e eeuw gebruikt werden, en tot op heden nog steeds worden gespeeld. Tegenwoordig worden deze marsen en signalen ook gebruikt door de vele re-enactmentgroepen die Franse infanterie uit de Napoleontische Tijd uitbeelden, echter zijn er ook veel marsen gecomponeerd aan het begin van de 20^e eeuw, die ook uittrenturen op evenementen te horen zijn. De hier gepubliceerde marsen en signalen zijn afkomstig van de helaas niet meer bestaande website "Le Ra des Champs", dat een schat aan informatie bevatte.

Er waren twaalf standaard signalen die, afhankelijk van de situatie –in garnizoen, onderweg, voor een volledige eenheid of slechts een detachement,- voor verschillende doeleinden werden toegepast. Over het algemeen gold het volgende:

"La Diane":	de Reveille
"Le Rappel":	een waarschuwingssignaal dat voorafgaand aan "La Generale" kan worden gespeeld.
"La Generale":	de Generale Mars.
"l'Assemblée":	ook: "La Dernier"; werd een half uur na "La Generale" gespeeld om de eenheid te verzamelen en per compagnie te formeren (Vergadering).
"Aux Drapeaux":	het signaal om de eenheid te laten uitrichten naar het vaandel.
"Le Ban":	signaal als aankondiging en afsluiting van een mededeling, toespraak, order o.i.d. (Proklamatie).
"La Messe":	ook: "La Priere"; de <i>Kerkmars</i> , het signaal voor de kerkgang. Sinds 1794 werd dit eigenlijk niet meer gespeeld, maar het is mogelijk dat het nog in gebruik was bij verschillende eenheden.
"La Breloque":	ook wel "La Fascine"; voorheen het signaal 'Om te Werken', maar nu het signaal voor het uitdelen van rantsoenen (Appel voor het Middag- en Avondeten).
"La Retraite":	de Taptoe, het signaal dat de dag ten einde is.
"Aux Champs":	de mars voor de gewone pas, ong. 70 passen per minuut.
"Le Pas Redouble":	de mars voor de gezwinde pas, ong. 100 passen per minuut.
"La Charge":	de stormmars, ong. 120 passen per minuut.

NB: "Aux Champs" stond in de 18e eeuw als signaal bekend als "Le Premier" en werd gespeeld als "La Generale"; het was het eerste signaal van de dag (na de Reveille). "L'Assemblée" was het laatste signaal ("Le Dernier").

Een tweetal afwijkende signalen zijn ook toegevoegd; zij komen niet voor in het standaard repertoire, en lijken later te zijn toegevoegd. "La Reveil au Bivouac" zou een signaal zijn dat in plaats van "La Diane" werd gespeeld als de eenheid op campagne was. "Le Rigaudon d'Honneur" is, ondanks wat de naam doet vermoeden, het signaal voor gestraften of veroordeelden (vgl. het "Appel voor het Strafpeloton").

La Diane

Fl.
 Dr.

Fl.
 Dr.

Fl.
 Dr.

Fl.
 Dr.

Le Rappel

Fluit
 Drums

Fl.
 Dr.

La Generale

Fluit
 Drums

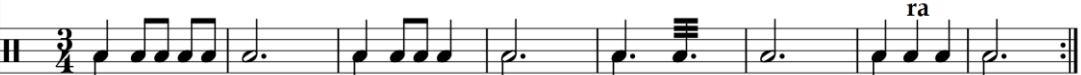
Fl.
 Dr.

l'Assemblee

Fluit
 Drums

Fl.
 Dr.

Aux Drapeau

Fluit
 Drums

Fl.
 Dr.

Le Ban

Fluit

Fl.

Dr.

La Messe

Drums $\text{H} \frac{3}{4}$

La Breloque

Dr. II $\frac{3}{4}$

La Retraite

Fluit

Fl.

Fl.

Fl.

Fl.

Aux Champs

Fluit

Fl.

Fl.

Fl.

Fl.

Le Pas Redouble

Fluit

Drums

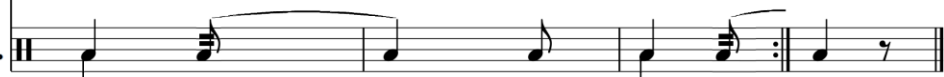
Fl.

Dr.

Fl.

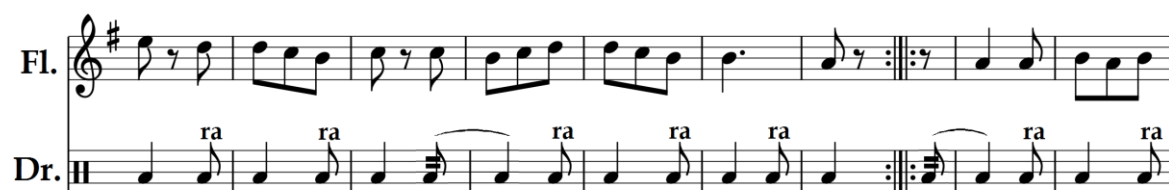
Dr.

Fl.

Dr.

La Charge

Fluit

Fl.

Fl.

Fl.

Le Reveil au Bivouac

Drums II $\frac{6}{8}$

Dr. II

Dr. II

Dr. I

Dr. II

The musical score for 'Le Reveil au Bivouac' consists of five staves. The first staff is for Drums II in 6/8 time, featuring a series of eighth notes with 'ra' syllables. The second staff is for Dr. II in 2/4 time, also with eighth notes and 'ra' syllables. The third staff is for Dr. II in 2/4 time, continuing the eighth-note pattern. The fourth staff is for Dr. I in 2/4 time, with eighth notes and 'ra' syllables. The fifth staff is for Dr. II in 2/4 time, ending with a double bar line and a repeat sign, followed by two first and second endings marked '1.' and '2.'.

Le Rigaudon d'Honneur

Drums II $\frac{4}{4}$

Dr. II

Dr. II

Dr. II

The musical score for 'Le Rigaudon d'Honneur' consists of four staves. The first staff is for Drums II in 4/4 time, featuring a series of eighth notes with '3' syllables. The second staff is for Dr. II in 4/4 time, also with eighth notes and '3' syllables. The third staff is for Dr. II in 4/4 time, continuing the eighth-note pattern. The fourth staff is for Dr. II in 4/4 time, ending with a double bar line and a repeat sign, followed by two first and second endings marked '1.' and '2.'.

2. Franse hoornsignalen

De voltigeurs van de infanterie van linie en de lichte infanterie hadden hoornblazers als muzikanten. Zij speelden voor hun compagnieën de signalen op de *cornet* of jachthoorn. Op de website van “Le Ra des Champs” waren alleen de volgende drie signalen te vinden. Het lijkt er op dat deze niet gecombineerd kunnen worden met de gelijknamige signalen voor de trommel.

Le Reveil

Cor de Chasse

Cor de C.

La Generale

Cor de Chasse

Cor de C.

l'Assemblée

Cor de Chasse

Cor de C.

Portret van Jacob Rauscher als muzikant bij de 4e Halve Brigade. (Met dank aan dhr. J. Robeer.)

Titelblad van het boekje met Marsen en Signalen van J. Rauscher, 1815.

VI. Marsen en Signalen – het werk van Jacob Rauscher, 1815

Het werk van Rauscher voor de tamboers en pijpers bestaat totaal 34 stukken, te weten 10 marsen (inclusief het Wilhelmus), 9 signalen voor trom en fluit en 15 tromsignalen:

- Reveille
- Vergadering
- Appèl
- Generale Mars
- Marsen voor de Gewone Pas nrs. 1, 2 en 3
- Marsen voor de Gezwinde Pas nrs. 1, 2, 3, 4, 5 en 6
- Wilhelmus
- Proclamatie
- Watermars
- Dodenmars
- Orders
- Afdanking
- Alarm
- Fourageren
- Om te Werken
- Sergeant-majoor-, Sergeants-, Fouriers- en Korporaalsappèl
- Ongewapend Appèl
- Appèl voor het Morgen- en Middageten
- Theorie
- Appèl voor het Strafpeloton
- Tamboersappèl
- Taptoe
- Visitatie na de Taptoe
- De lichten uit

De indeling zoals in het originele werk van Rauscher is hier losgelaten, waarbij het geheel is verdeeld tussen signalen en marsen. Niet genoemd in het werk van Rauscher, maar wel in de exercitie voor de infanterie staat aangegeven dat het staakt het vuren wordt aangegeven door het bevel “Roffel”. Dit staat verder beschreven in het hoofdstuk over de exercitie, in de paragraaf over de signalen. Verschillende bronnen vermelden bovendien een “Stormmars”; ook deze wordt niet in Rauscher genoemd. Hoe deze dan geklonken heeft is onduidelijk; het is aannemelijk dat hiervoor een Frans signaal werd gebruikt (de “*Pas de Charge*”). Tot op heden is er geen Nederlandse ‘Stormmars’ gevonden.

Alle marsen en signalen zijn meerstemmig. In het werk van Rauscher wordt aangegeven dat, als er tenminste drie pijpers aanwezig zijn, de marsen en signalen driestemmig zullen worden gespeeld. De 1^e en 2^e stem worden dan gespeeld op de fluit in E, de 3^e stem op de fluit in A. Een pijper alleen speelt alles op de fluit in C. Bij de ‘Dodenmars’ worden alle drie stemmen gespeeld op de fluit in A.

De melodieën voor de 3^e fluit, waaronder de ‘Dodenmars’, zijn zó genoteerd, dat ze, evenals de 1^e en 2^e fluit, gespeeld kunnen worden op een fluit die meestal wordt gebruikt, nl. de fluit in Bes. Dit is de meest gebruikte fluit op dit moment. De in het werk van Rauscher genoemde metalen fluiten in A, C en E zijn worden voor zover bekend niet gebruikt.

1. De signalen Reveille

1.

5

10

15

Vergadering

The image displays a musical score for the piece 'Raga' by John Williams. It consists of four staves. The first three staves are for vocal parts, numbered 1, 2, and 3. They are written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 3/4. The fourth staff is for Drums, written in a drum clef with a 3/4 time signature. The vocal parts feature a melody with various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The drum part provides a rhythmic accompaniment with a mix of eighth and sixteenth notes, and rests. The word 'ra' is written above the drum staff at three points, indicating the lyrics for the vocal parts.

6

1.

2.

3.

Dr.

The Rose Tree

[illegible]

Appel

1.

2.

3.

Drum

6.

2.

3.

Dr.

11.

2.

3.

Dr.

Tamboers appèl

Sergeant-majours appèl

Sergeants appèl

Fouriers appèl

Korporaals appèl

Ongewapend appèl

Generale Mars

1. 2. 3.
Drum

7 1. 2.
Dr.

14 1. 2.
Dr.

Proklamatie

1.

10.

Na de Proklamatie
een roffel

Water Marsch

1.

6

12

Dodenmars

1.

2.

3.

Drums

7

1.

2.

3.

Dr.

The Rose Tree

13

1.

Order

1.

Afdanking

1.

Fourageren

Drums

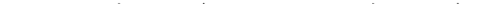
Om te werken

Drums

Appèl voor het Morgen- en Middag Eten

Drums

Theorie

Drums

Appèl voor het Strafpeloton

Drums

Alarm

[illegible]

Taptoe

1. 2. 3. Drums

5. 2. 3. Dr. ra

9. 2. 3. Dr.

13. 2. 3. Dr. ra FIN

1. ¹⁷

Dr. ^{ra}

22

Da capo

Dr. ^{ra}

Visitatie na de Taptoe

Drums

De lichten uit

Drums

Een lange roffel

2. Marsen

Rauscher componeerde voor het leger drie marsen voor de gewone pas (70 passen per minuut) en zes marsen voor de gezwinde pas (100 tot 120 passen per minuut). Met name de laatste worden nog gespeeld door o.m. het Tamboer- en Pijperkorps van het Korps Mariniers. Naast de voorgeschreven marsen kenden de muzikanten nog een heel repertoire van andere marsen uit binnen- en buitenland; deze zullen ook zeker gespeeld zijn, ook vanwege de aanwezigheid van buitenlandse troepen in Nederland, onder meer de Pruisen en Britten.

De Mars voor de Gewone Pas nr. 2 is nu nog bekend als Parademars; in het Duitse leger is ze in de 19^e eeuw opgenomen als de "Hollandische Ehrenmarsch" (HM I/60). NB: Rauscher schreef zijn marsen voor de gewone pas in een zeer langzame notatie, die in de praktijk moeilijk te spelen is op een langzame pas. In navolging van de Duitse uitvoering is het tempo aangepast, zoals hieronder is te zien:

De marsen voor de gezwinde pas maken nog deel uit van het repertoire van de Tamboers en Pijpers van het Korps Mariniers. De variatie op het Wilhelmus in het werk van Rauscher is in de 18^e eeuw ontstaan en was bekend als de "Prinsenmars". Ook deze mars wordt tegenwoordig nog gespeeld. Zeer waarschijnlijk is ze gebruikt als inspectiemars.

Mars voor de Gewone Pas nr. 1

1.

6.

12.

16.

Mars voor de Gewone Pas nr. 2

1.

6.

11.

16.

Mars voor de Gewone Pas nr. 3

1. 2. 3. Drums

6 1. 2. 3. Dr.

11 1. 2. 3. Dr.

The musical score is written for three melodic instruments (labeled 1, 2, and 3) and drums. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The score is divided into three systems, each containing four staves. The first system (measures 1-5) shows the instruments playing a rhythmic melody. The second system (measures 6-10) includes repeat signs in measures 7 and 8. The third system (measures 11-15) continues the melody. The drums part is indicated by a double bar line with two vertical strokes, representing a simple rhythmic pattern.

Mars voor de Gezwinde Pas nr. 1

The image displays a musical score for the song "The Sound of Silence" by Simon & Garfunkel. The score is written for three vocal parts (1, 2, and 3) and a drum part. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 2/4. The first system shows the beginning of the song, with the vocal parts entering on the first measure. The second system shows the continuation of the song, with the vocal parts and drums playing together. The drum part is marked with "ra" and "ra" on the first and second measures of the second system, indicating the rhythm of the snare drum.

Mars voor de Gezwinde Pas nr. 2

1.

7.

15.

Mars voor de Gezwinde Pas nr. 3

1.

2.

3.

Drums

[illegible]

Mars voor de Gezwinde Pas nr. 4

The musical score is written for three melodic instruments (labeled 1, 2, and 3) and a drum part. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The first system contains measures 1 through 7. The second system begins with a repeat sign and a measure number '8' above the first staff, indicating the start of a new section. The drum part is written on a single line with a 'Dr.' label and a drumstick icon.

Staff 1: Treble clef, F# key signature, 2/4 time. Measures 1-7 show a rhythmic melody with eighth and sixteenth notes.

Staff 2: Treble clef, F# key signature, 2/4 time. Measures 1-7 show a rhythmic melody with eighth and sixteenth notes.

Staff 3: Treble clef, F# key signature, 2/4 time. Measures 1-7 show a rhythmic melody with eighth and sixteenth notes.

Drum: Single line with a drumstick icon. Measures 1-7 show a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes.

Staff 1 (Measures 8-14): Treble clef, F# key signature, 2/4 time. Measure 8 starts with a repeat sign. The melody continues with eighth and sixteenth notes.

Staff 2 (Measures 8-14): Treble clef, F# key signature, 2/4 time. Measure 8 starts with a repeat sign. The melody continues with eighth and sixteenth notes.

Staff 3 (Measures 8-14): Treble clef, F# key signature, 2/4 time. Measure 8 starts with a repeat sign. The melody continues with eighth and sixteenth notes.

Dr. (Measures 8-14): Single line with a drumstick icon. Measure 8 starts with a repeat sign. The drum part continues with eighth and sixteenth notes. A 'ra' annotation is placed above the first staff in measure 9.

Mars voor de Gezwinde Pas nr. 5

1. 2. 3. Drum

7 1. 2. 3. Dr.

14 1. 2. 3. Dr.

Detailed description: The image shows a musical score for a piece titled 'Mars voor de Gezwinde Pas nr. 5'. The score is written for four parts: three melodic lines (labeled 1, 2, and 3) and a drum part (labeled Drum or Dr.). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The score is divided into three systems, each containing four staves. The first system covers measures 1 through 6. The second system starts at measure 7 and includes repeat signs (double bar lines with two dots) at the end of measures 8, 9, and 10. The third system starts at measure 14 and also includes repeat signs at the end of measures 15, 16, and 17. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, rests, and repeat symbols.

Mars voor de Gezwinde Pas nr. 6

1.

7

14

Wilhelmus

1.

Drums

7.

Dr.

15.

Dr.

Boven, links: Fluitenkast; hierin werden drie fluiten geborgen.

Boven rechts: Tamboer van een compagnie Flankeurs van de Infanterie Nationale Militie, ong. 1815. De zwaluwnesten zijn wit met wit galon en franje; daarboven draagt hij wings van donkerblauw laken met dun oranje galon. Om wat tegenwicht te geven aan de trommel draagt hij de broodzak en de veldfles op de rechterheup.

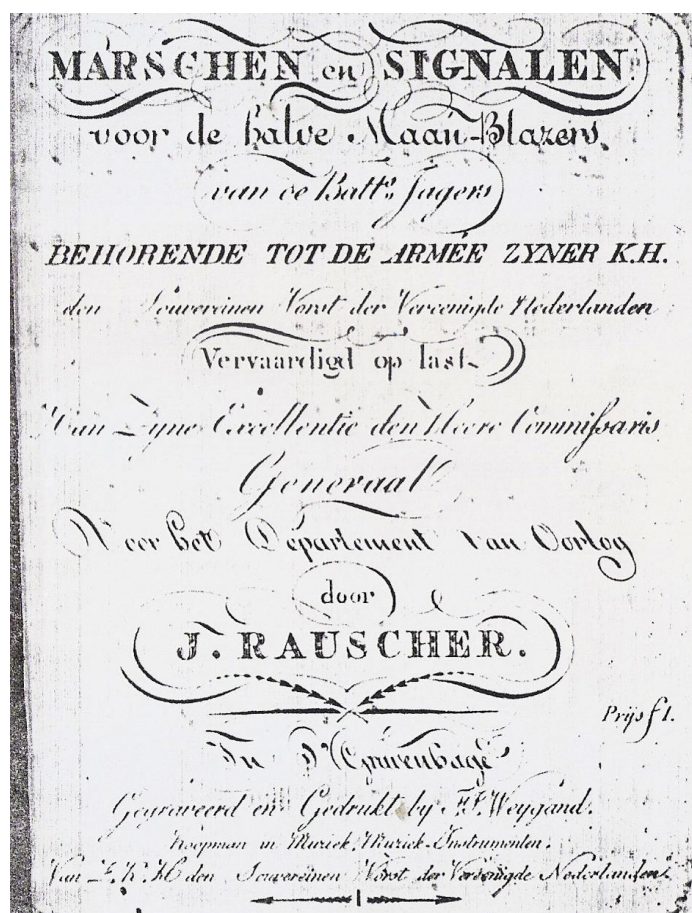
Midden: Zwaluwnest van de Infanterie, ong. 1820. In 1814-1815 waren deze in de kleur van de rok, later werden ze volgens voorschrift gemaakt in de kleur van de kraag. Het galon is in de kleur van de knopen.

Onder, links: Korporaaltamboersstok, in gebruik bij het 2^e Bataljon 5^e Afdeling Amsterdamse Schutterij, 1815-1830.

Onder, rechts: Infanteriesabel, Model 1807 / 1815 (Nr. 1).

VII. Marsen en signalen voor de Halvemaanblazers, 1815

Het werk van Rauscher voor de Halvemaan is slechts een verzameling signalen en marsen, en geeft verder geen uitleg over het bespelen van het instrument. De signalen zijn in één stem. In dit document zijn ze letterlijk overgenomen zoals ze in het boekje van Rauscher staan genoteerd. Omdat maar een beperkt aantal noten kunnen worden gespeeld zijn er maar weinig melodieën geschreven: slechts één mars voor de Gewone Pas, en één voor de Gezwinde Pas. Deze laatste is nog steeds in gebruik bij de Landmacht, evenals de Taptoe. De stukken kunnen, zo op het eerste gezicht, vaak wel gespeeld worden in combinatie met de stukken voor de trommels uit het boekje voor de tamboers en pijpen uit het vorige hoofdstuk.

Voorpagina van het boekje van Rauscher met de marsen en signalen voor de Halvemaanblazers.

1. Signalen

Appèl voor de Halve Maan Blazers

Reveille

Allegretto

Halv.M.

HM

De aanduiding “*Allegretto*” geeft aan dat het signaal ‘redelijk snel’ dient te worden gespeeld. Als iets snel dient te worden gespeeld wordt dit aangegeven met “*Allegro*” (zie het signaal “Zich Verstroyen”, pag. 74).

Vergadering

Moderato

Halv.M.

HM

De aanduiding “*Moderato*” betekent dat het redelijk snel dient te worden gespeeld, doch langzamer dan wat met “*Allegretto*” wordt bedoeld.

Appèl

Presto

Halv.M.

HM

Met de aanduiding “*Presto*” wordt aangegeven dat het signaal zeer snel dient te worden gespeeld (sneller dan “*Allegro*”).

Ongewapend Appèl

Korporaals Appèl

Fouriers Appèl

Sergeants Appèl

Sergeant Majoors Appèl

2 Signalen van Avertissement (waarschuwingssignalen)

Geheel Battaillon

Rechter Vleugel

Linker Vleugel

Eerste Klasse

Tweede Klasse

Signaal van Uitvoering

in plaats van de laatste Sylabe van het Commando woord,
of van het woord Marsch

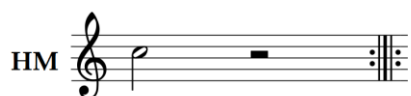

3. Manoeuvreren / Tiraileren

In Front Avanceren

Mars voor de Gewone Pas

Schuins Rechts

Schuins Links

Voorwaarts

Halt

Openen op een Mans Distantie

Zich Wederom Sluiten

De Kleine Chainen Formeren

De Kleine Chainen Te Samen Trekken

De Grote Chainen Formeren

De Grote Chainen Te Samen Trekken

Chargeren

Op Houden te Chargeren

Zich Verstroyen

Op den Grond Neder Leggen

Wederom Opstaan

Rechts Om

Links Om

Front

Rechts Om Keert

4. Bataljonssignalen

Met Divisiën...

Met Pelottons...

Met Sectiën...

...Rechts (of Links) in Colonne

...Rechts (of Links) Achterwaards in Colonne

Marsch voor de Gezwinde Pas

Rechts (of Links) van Directie Veranderen

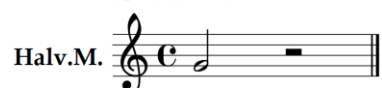
Divisiën ...

Pelotons ...

Sectiën ...

...Formeren

Voorwacht Vooruit (of Terug)

Zyde Patrouilles Uit (of Terug)

Contra Marcheren

Rechts (of Links) in Battaille

Ter Rechter (of Linker) Zyde in Battaille

Voorwaards (of Achterwaards) in Battaille

Rechts (of Links) van Front Veranderen

De Colonne d'Attaque Formeren (of Deployeren)

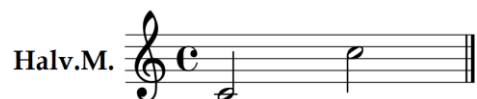
Quarré Formeren (of Openen)

Zet Af 't Geweer

Op Schouder 't Geweer

5. Signalen voor in het garnizoen of het kamp

Proklamatie

Afdanking

Allarm

De toevoeging “Assa” staat voor “heel erg”, “zeer”; “*Presto Assa*” betekent dus letterlijk “heel erg snel”

Om Te Werken

Fourageren

Appèl voor het Morgen of Middag Eeten

Théorie

Appèl voor het Straf Pelotton

Taptoe

Halv.M.

Musical notation for Halv.M. part: Treble clef, common time signature (C). The melody consists of five measures. The first measure has a quarter note G4 with a fermata. The second measure has a half note A4 with a fermata. The third measure has a quarter note B4 with a fermata. The fourth measure has a quarter note C5. The fifth measure has a half note D5 with a fermata. The piece ends with a double bar line.

Moderato

Halv.M.

Musical notation for Halv.M. part: Treble clef, 3/4 time signature. The tempo marking "Moderato" is above the staff. The melody consists of seven measures. The first measure has a quarter note G4, eighth notes A4-B4, and quarter note C5. The second measure has a quarter note D5, eighth notes E5-F5, and quarter note G5. The third measure has a quarter note A5, eighth notes B5-C6, and quarter note D6. The fourth measure has a quarter note E6, eighth notes F6-G6, and quarter note A6. The fifth measure has a quarter note B6, eighth notes C7-D7, and quarter note E7. The sixth measure has a quarter note F7, eighth notes G7-A7, and quarter note B7. The seventh measure has a quarter note C8, eighth notes D8-E8, and quarter note F8. The piece ends with a double bar line.

HM

Musical notation for HM part: Treble clef, common time signature (C). The melody consists of ten measures. The first measure has a quarter note G4, eighth notes A4-B4, and quarter note C5. The second measure has a quarter note D5, eighth notes E5-F5, and quarter note G5. The third measure has a quarter note A5, eighth notes B5-C6, and quarter note D6. The fourth measure has a quarter note E6, eighth notes F6-G6, and quarter note A6. The fifth measure has a quarter note B6, eighth notes C7-D7, and quarter note E7. The sixth measure has a quarter note F7, eighth notes G7-A7, and quarter note B7. The seventh measure has a quarter note C8, eighth notes D8-E8, and quarter note F8. The eighth measure has a quarter note G8, eighth notes A8-B8, and quarter note C9. The ninth measure has a quarter note D9, eighth notes E9-F9, and quarter note G9. The tenth measure has a quarter note A9, eighth notes B9-C10, and quarter note D10. The piece ends with a double bar line.

Coda

HM

Musical notation for HM part: Treble clef, common time signature (C). The tempo marking "Coda" is above the staff. The melody consists of six measures. The first measure has a quarter note G4, eighth notes A4-B4, and quarter note C5. The second measure has a quarter note D5, eighth notes E5-F5, and quarter note G5. The third measure has a quarter note A5, eighth notes B5-C6, and quarter note D6. The fourth measure has a quarter note E6, eighth notes F6-G6, and quarter note A6. The fifth measure has a quarter note B6, eighth notes C7-D7, and quarter note E7. The sixth measure has a quarter note F7, eighth notes G7-A7, and quarter note B7. The piece ends with a double bar line.

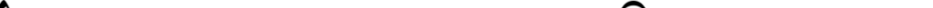
De aanduiding “Coda” geeft aan dat met dit gedeelte het signaal ten einde loopt; de laatste tonen, -in dit geval het laatste gedeelte van de melodie,- worden dan wat langzamer en langer gespeeld.

Visitatie na de Taptoe

Halv.M.

Licht Uit

Halv.M.

Bronnen

ANONIEM, “Over het Tromslaan. Met marschen en andere muziekstukken voor den Trom”. 1809, “bij J.S. van Esvelde-Holtrop, Koninklijk Boekhandelaar”.

ANONIEM, “Reglement op de Excercitiën en Manoeuvres van de Infanterij”, eerste deel. 's-Gravenhage, 1815, Gebroeders Van Cleef.

ANONIEM, “Reglement van Exercitie voor de Infanterie van Linie, in dienst van de Republicq der Vereenigde Nederlanden [...]”, tweede deel. 's-Gravenhage, 1796, Isaac Scheltus.

ANONIEM, “Voorlopig Voorschrift – I. Tamboer- en Pijperschool”. Koninklijke Marine.

BOUZARD, Thierry, “The first official scores for Drum Calls in the French army”. Online artikel, gedateerd 29 maart 2013.

RAUSCHER, Jacob, “Marschen en Signalen voor de halve Maan-Blazers van de Batt.'s Jagers, behorende tot de Armée Zyner K.H. den Souvereinen Vorst der Verenigde Nederlanden”. 's-Gravenhage, 1815, F.J. Weygand.

RAUSCHER, Jacob, “Marschen en Signalen voor de Tamboers en Pijpers van de Armée”. 's-Gravenhage, 1815, F.J. Weygand.

TEUPKEN, J.F., “Beschrijving hoedanig de Koninklijke Nederlandsche troepen en alle in militaire betrekking staande personen, gekleed, geëquipeerd en gewapend zijn; [...]”. 's-Gravenhage en Amsterdam, 1823, Gebroeders Van Cleef.

TEUPKEN, J.F., “Vervolg van de beschrijving hoedanig de Koninklijke Nederlandsche troepen en alle in militaire betrekking staande personen, gekleed, geëquipeerd en gewapend zijn; [...]”. 's-Gravenhage en Amsterdam, 1826, Gebroeders Van Cleef.

YPEREN, R. van, “De Nederlandse Militaire Muziek”. Bussum, 1966, Van Dishoeck, Van Holkema & Warendorf N.V.

Particuliere collectie M.E. Geerdink-Schaftenaar.

Marc Geerdink-Schaftenaar, "Tamboers- en Pijpers-School"
Versie 1.2 februari – maart 2015
Versie 2.5, oktober – december 2017
Versie 3.2, Mei 2019
Dit is een uitgave van de vereniging "Wassenbergh", www.wassenbergh.com